

SAKSFRAMLEGG

Sakshandsamar: Jan Erik Boge	Arkivkode: FE-033
Arkivsaksnr: 23/21	Løpenr: 23/331
Sakstype: Politisk sak	

SAKSGANG

Styre, utval, komité m.m.	Møtedato	Saksnr
Kommunestyret		

Val av kontrollutval 2023–2027 og val av leiar og nestleiar utvalet

Rådmannen sitt framlegg til vedtak:

Saka blir lagt fram utan tilråding frå rådmannen.

Dokument som er vedlagt:

Brev til kommuner og fylkeskommuner om valg av kontrollutvalg

Dokument som ikkje er vedlagt:

- Kommunelova
(<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2018-06-22-83>)
- Kommunal- og distriktsdepartementet sin rettleiar 2023 om konstituerande møte i kommunestyre
(<https://www.regjeringen.no/contentassets/b537bd4c34544bd2a6666034739c6d49/rettleiar-om-konstituerande-mote-med-omslag-juni-2023.pdf>)
- Samnanger kommune sitt reglement for kommunestyret, formannskapet, naturutvalet og kontrollutvalet
(<https://www.samnanger.kommune.no/siteassets/reglement-og-vedtekter/politisk-----kommunestyret-m.fl/reglement-politiske-utval-----vedteke-i-kommunestyret-25.09.2013-----ajourfort-etter-kommunestyrevedtak-20.10.2022.pdf>)

Oppsummering:

Kommunestyret skal velja eit kontrollutval som skal føra løpande kontroll på kommunestyret sine vegner. Val av leiar, nestleiar og øvrige medlemmer og varamedlemmer skal gjerast i kommunestyret sitt konstituerande møte. Det går fram av kommunelova at minst ein av medlemmene i kontrollutvalet skal veljast blant kommunestyremedlemmene, samt at leiaren i kontrollutvalet ikkje kan vera medlem av same parti eller tilhøyra same gruppe som ordføraren.

Saksopplysningar:

Bakgrunn for saka:

Etter kommunelova § 23-1 skal kommunestyret velja eit kontrollutval som skal føra løpande kontroll på kommunestyret sine vegner. Det går fram av kommunelova § 7-1 tredje ledd at valet av kontrollutval skal gjerast i kommunestyret sitt konstituerande møte. Kommunestyret skal velja både leiar, nestleiar og øvrige medlemmer og varamedlemmer til utvalet. Valet må gjennomførast i samsvar med reglane i kommunelova.

Faktagrunnlag, problemskildring og moglege løysingar:

Det går fram av kommunelova § 23-1 at kontrollutvalet skal ha minst fem medlemmer, og at minst to av medlemmene skal veljast blant kommunestyreremedlemmene. Det går også fram av § 23-1 at leiaren i kontrollutvalet ikkje kan vera medlem av same parti eller tilhøyra same gruppe som ordføraren.

Kontrollutvalet i Samnanger har i valperioden 2019–2032 hatt fem medlemmer. Det går òg fram i Samnanger kommune sitt reglement at kontrollutvalet skal ha fem medlemmer, der minst to medlemmer er valde frå kommunestyret sine faste representantar. Sjå punkt 4.2 i Reglement for kommunestyret, formannskapet, naturutvalet og kontrollutvalet. Kommunestyret har likevel høve til å gjera endringar i talet på medlemmer i kontrollutvalet i samband med valet av kontrollutval for perioden 2023–2027, men kontrollutvalet må som nemnt ovanfor uansett ha minst fem medlemmer.

Val av medlemmer og varamedlemmer til kontrollutvalet skal etter reglane i kommunelova § 7-4 haldast enten som avtaleval eller forholdsval. Det går vidare fram av § 7-4 at valet skal haldast som forholdsval dersom minst ein medlem i kommunestyret krev dette.

Uavhengig av om valet blir gjennomført som avtaleval eller forholdsval, må kommunelova sine reglar om kjønnsrepresentasjon følgjast. Desse reglane står i kommunelova §§ 7-5 og 7-6.

Val av leiar og nestleiar til kommunale folkevalde organ skal gjennomførast som fleirtalsval. Ref. reglar i kommunelova §§ 7-4 og 7-8. Røystinga om val av leiar og nestleiar må gjerast som open røysting (ved at medlemmene viser røysteteikn). Det er ikkje lenger høve til å bruka skriftleg («hemmeleg») røsting ved fleirtalsval, slik det var opna for i den førre kommunelova.

Kven kan veljast som medlem og varamedlem i kontrollutvalet?

Generelle reglar om kven som er valbare til kommunale utval står i kommunelova § 7-2. Det går der mellom anna fram at kandidatar må ha gitt skriftleg samtykke til å stilla til val. Det er forslagsstillaren som skal henta inn skriftleg samtykke frå kandidatane ho/han foreslår, og slikt samtykke må liggja føre når kandidaten skal veljast. Forslagsstillaren må kunne dokumentera at samtykke er innhenta. Ut over at samtykke må vera skriftleg og liggja føre ved valet, er det ikkje andre krav til samtykket, og kandidaten kan for eksempel gje skriftleg samtykke på sms eller e-post.

Ved val til kontrollutvalet, må reglane i kommunelova § 7-2 sjåast i samanheng med reglane i kommunelova §-23-1 tredje ledd, om kven som er utelukka frå val til kontrollutvalet:

Utelukket fra valg er

- a. ordfører og varaordfører
- b. medlemmer og varamedlemmer av formannskap eller fylkesutvalg
- c. medlemmer og varamedlemmer av folkevalgt organ med beslutningsmyndighet. Medlemmer og varamedlemmer av kommunestyret eller fylkestinget er likevel valgbare
- d. medlemmer av kommuneråd eller fylkesråd
- e. medlemmer og varamedlemmer av kommunestyrekomité eller fylkestingskomité
- f. ansatte i den aktuelle kommunen eller fylkeskommunen
- g. personer som har en ledende stilling, eller som er medlem eller varamedlem av styret eller bedriftsforsamlingen, i et selskap som kommunen eller fylkeskommunen har eierinteresser i
- h. personer som har en ledende stilling, eller som er medlem eller varamedlem av styret i et interkommunalt politisk råd eller et kommunalt oppgavefelleskap.

Reglar om avtaleval

Kommunestyret kan samrøystes vedta at val til folkevalde organ skal skje som avtaleval etter kommunelova § 7-7. Valet skal då gjennomførast på grunnlag av innstilling med forslag til medlemmer og varamedlemmer til organet. Innstillinga må vedtakast samrøystes av kommunestyret. Røysting ved avtaleval skal gjerast ved bruk av røysteteikn (open røysting). For reglar om avtaleval vert det elles vist til kommunelova § 7-7:

§ 7-7. Avtalevalg

Kommunestyret eller fylkestinget kan selv enstemmig vedta at valg til folkevalgte organer skal foregå som avtalevalg etter denne paragrafen.

Valget gjennomføres på grunnlag av en innstilling med forslag til medlemmer og varamedlemmer. Innstillingen skal inneholde like mange navn som det skal velges medlemmer, og det skal angis hvilket parti eller hvilken gruppe medlemmene representerer. Innstillingen kan også inneholde navn på varamedlemmer for hvert parti eller hver gruppe. Antall varamedlemmer kan være inntil to flere enn de faste medlemmene fra partiet eller gruppen. Innstillingen vedtas enstemmig av kommunestyret eller fylkestinget.

Hvis organet skal bestå av minst fire medlemmer, skal hvert kjønn være representert i organet med minst 40 prosent. Skal organet bestå av tre eller færre medlemmer, skal begge kjønn være representert i organet. Viser det seg at et valg etter andre ledd vil føre til at kravene i første eller andre punktum ikke blir oppfylt, skal det nødvendige antallet kandidater fra det underrepresenterte kjønn settes inn for å oppfylle kravet. Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i dette leddet følges så langt det er mulig.

Når varamedlemmer skal velges, skal framgangsmåten i tredje ledd følges.

Reglar om forholdsval

Ved forholdsval skjer valet på grunnlag av på førehand innleverte lister med forslag til kandidatar. Kommunelova set ikkje frist for innlevering av listeframlegg. Innlevering av listeframlegg kan derfor skje seinast i kommunestyret sitt konstituerande møte inntil møteleiaren seier frå om at det skal røystast.

Kommunestyret avgjer om røystinga ved forholdsval skal gjennomførast skriftleg med røystesetlar eller ved at medlemmene viser røysteteikn. Tidlegare måtte det ved forholdsval gjennomførast skriftleg røysting med røystesetlar, men etter ei endring i § 7-5 i kommunelova 01.07.2023 er det no opna også for røysting med røysteteikn. Departementet skriv i rettleiaren sin at utgangspunktet framleis er skriftleg val. Det går vidare fram av rettleiaren at ved ulike oppfatningar om valmåten, skal avgjerda om røystingsmåte gjerast med alminneleg fleirtal.

For detaljerte reglar om forholdsval blir det vist til kommunelova §§ 7-5 og 7-6:

7-5. Listeforslag ved forholdsvalg

Forholdsvalg foregår på grunnlag av lister med forslag til kandidater. Listene skal være innlevert på forhånd. Partier eller grupper som er representert i det velgende organet, kan bare levere ett listeforslag hver. Antall navn på listen kan være dobbelt så høyt som antall medlemmer som skal velges. Kandidater fra et parti eller en gruppe kan bare føres opp på partiets eller gruppens listeforslag eller på en fellesliste som utgår fra flere partier eller grupper.

Hvis det skal velges fire medlemmer eller flere, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent blant de foreslåtte kandidatene på den enkelte listen. Hvis det skal velges to eller tre medlemmer, skal begge kjønn være representert. Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyre eller fylkesting, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i dette leddet følges så langt det er mulig.

Listeforslaget skal være underskrevet av minst ett medlem av det partiet eller den gruppen som fremmer forslaget. Den som underskriver forslaget, må være medlem av det velgende organet.

7.6. Valgoppgjør ved forholdsvalg

Ved valgoppgjøret fordeles organets medlemsplasser på de ulike listene etter hvor mange stemmesedler hver liste har fått, ved bruk av delingstall 1, 2, 3, 4 osv. Hvis flere lister har samme kvotient, tilfaller plassen den av listene som har fått flest stemmer. Har listene fått like mange stemmer, avgjøres valget ved loddtrekning.

Når det er avgjort hvor mange medlemsplasser en liste vil få, pekes medlemmene fra den enkelte listen ut i den rekkefølgen de står oppført på det innleverte listeforslaget.

Hvis en liste får minst fire medlemmer i organet, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent fra listen. Får listen tre eller færre medlemmer i organet, skal begge kjønn være representert fra listen. Viser det seg at utpekingen etter andre ledd vil føre til at kravene i første eller andre punktum ikke blir oppfylt, skal kandidater fra det underrepresenterte kjønn rykke opp på listen inntil kravet er oppfylt.

Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i tredje ledd følges så langt det er mulig.

Hver liste skal tildeles varamedlemmer. Så langt det er mulig, skal det være to flere varamedlemmer enn faste medlemmer. Varamedlemsplassene fordeles i samsvar med andre og tredje ledd.

Eksempel på forholdsval

Nedanfor følger eit eksempel på forholdstalsval. Det er i eksempelet 5 plassar i organet som skal veljast av kommunestyret, og det er 4 listeframlegg (A til D) ved valet. Det er 21 medlemmer i kommunestyret. Tabellane nedanfor viser korleis ein reknar seg fram til kor mange medlemmer kvar liste får.

Eksempel på val av organ/utval med forholdsval

Tal medlemmer i utvalet:	5
Tal listeforslag:	4

Røyster pr. listeforslag:	
Listeforslag A	8
Listeforslag B	6
Listeforslag C	5
Listeforslag D	2
Sum røyster	21

Valoppgjør utan rangering							
Liste	Tal røyster (dividend)	Tal røyster delt på 1 Kvotient	Tal røyster delt på 2 Kvotient	Tal røyster delt på 3 Kvotient	Tal røyster delt på 4 Kvotient	Tal røyster delt på 5 Kvotient	Tal røyster delt på 6 Kvotient
Listeforslag A	8	8,00	4,00	2,67	2,00	1,60	1,33
Listeforslag B	6	6,00	3,00	2,00	1,50	1,20	1,00
Listeforslag C	5	5,00	2,50	1,67	1,25	1,00	0,83
Listeforslag D	2	2,00	1,00	0,67	0,50	0,40	0,33

Valoppgjør med rangering													
Liste	Tal røyster (dividend)	Tal røyster delt på 1		Tal røyster delt på 2		Tal røyster delt på 3		Tal røyster delt på 4		Tal røyster delt på 5		Tal røyster delt på 6	
		Kvotient	Rangering	Kvotient	Rangering	Kvotient	Rangering	Kvotient	Rangering	Kvotient	Rangering	Kvotient	Rangering
Listeforslag A	8	8,00	1	4,00	4	2,67	6	2,00	8	1,60	12	1,33	14
Listeforslag B	6	6,00	2	3,00	5	2,00	8	1,50	13	1,20	16	1,00	18
Listeforslag C	5	5,00	3	2,50	7	1,67	11	1,25	15	1,00	18	0,83	24
Listeforslag D	2	2,00	8	1,00	18	0,67	27	0,50	31	0,40	32	0,33	33

Tal medlemmer frå kvar liste	
Listeforslag A	2
Listeforslag B	2
Listeforslag C	1
Listeforslag D	0
Sum	5

Reglar om val av leiar og nestleiar for folkevalde organ

Det går fram av kommunelova § 7-4 andre ledd at leiar og nestleiar i kommunale folkevalde organ skal veljast ved fleirtalsval. Røysting ved fleirtalsval skal gjerast ved bruk av røysteteikn (open røysting), ref. reglane om fleirtalsval kommunelova i § 7-8. Det er ikkje lenger høve til å bruka skriftleg («hemmeleg») røysting ved fleirtalsval, slik det var opna for i den førre kommunelova.

7-4. Forholdsvalg, avtalevalg eller flertallsvalg

Medlemmer til folkevalgte organer skal velges ved forholdsvalg hvis minst ett medlem krever det. I andre tilfeller skal medlemmene velges ved avtalevalg.

Leder og nestleder for folkevalgte organer skal velges ved flertallsvalg.

7-8. Flertallsvalg

Ved flertallsvalg er den personen valgt som har fått mer enn halvparten av de avgitte stemmene. Hvis ingen får mer enn halvparten av stemmene, holdes en ny avstemning. Den som får flest stemmer ved den nye avstemningen, blir valgt. Hvis to eller flere kandidater får like mange stemmer, avgjøres valget ved loddtrekning.

Flertallsvalg skal foretas ved å vise stemmetegn.

Brev frå Forum for kontroll og tilsyn

Som vedlegg til saksframlegget følgjer kopi av brev frå Forum for kontroll og tilsyn, som er interesseorganisasjon for kontrollutvala i norske kommunar og fylkeskommunar og sekretariata deira. Brevet inneheld mellom anna informasjon om val av kontrollutval i 2023.